

Nr 39

Utlåtande i anledning av motioner angående straffbestämmelserna inom försvaret.

I de likalydande motionerna I: 831 av herr *Bengtson* och II: 983 av herr *Hedlund* hemställs »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ändrade straffbestämmelser inom försvaret, bl. a. innebärande att bötesstraff som regel skall kunna användas i stället för arreststraff».

I motionen I: 843 av herrar *Svanström* och *Ernst Olsson* hemställs »att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära snara åtgärder för det militära arreststraffets slopande».

Beträffande motionsskälén hänvisar utskottet till motionerna II: 983 och I: 843.

Gällande bestämmelser

Vid den genomgripande reform av den militära strafflagstiftningen som skedde år 1948 underströks att denna lagstiftning med hänsyn till sin undantagskaraktär bör begränsas till vad som verkligen kräves för att dess syfte skall tillgodoses. Med denna utgångspunkt skedde genom 1948 års reform en begränsning och humanisering av den militära strafflagstiftningen. Under förarbetena till reformen övervägdes huruvida det över huvud taget vore erforderligt att beträffande krigsmän ha särskilda disciplinstraff utöver förefintliga allmänna straffarter. Vid brottsbalkens tillkomst behölls lagstiftningen i stort sett oförändrad.

Enligt den ordning som nu gäller kan vid brott av krigsmän ifrågakomma såväl de allmänna straffarterna, fängelse och böter, som andra allmänna påföljder. Å krigsmän som innehar ämbete eller annan befattning varmed ämbetsansvar är förenat är även ämbetsstraffen avsättning och suspension tillämpliga. Därutöver finns disciplinstraff — arrest och disciplinbot — såsom särskilda straffarter för krigsmän. Arrest, som är en svårare strafform än disciplinbot, kan ådömas i minst tre och högst trettio dagar. Disciplinbot kan ådömas för minst en och högst tjugo dagar. Detta straff utgöres i allmänhet av visst löneavdrag för dag.

Disciplinstraff kan — under förutsättning att för brottet är stadgat disciplinstraff eller böter — tillämpas i fråga om samtliga av krigsmän begångna brott av beskaffenhet att mål därom skall handläggas såsom militärt mål. Inom det sålunda angivna tillämpningsområdet för disciplinstraff

är emellertid användandet av sådant straff icke obligatoriskt. Disciplinstraffen är principiellt att anse såsom med böter sidoordnade straffarter, och i stället för disciplinstraff kan böter ådömas.

För mindre förseelser av beskaffenhet att straff därför kan åläggas i disciplinmål får, i stället för disciplinär bestraffning, såsom tillrättavisning användas varning, extratjänst, utgångsförbud eller, för krigsmän som tjänstgör ombord å fartyg, landgångsförbud.

Militärstraffsakkunniga

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 december 1961 tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet sakkunniga för utredning av frågan rörande straff- och disciplinmedel mot krigsmän m. m.

I direktiven (se riksdagsberättelsen 1963: Ju 45) uttalade departementschefen, att han ansåg det böra närmare utredas i vad mån det finns möjlighet att för fredsförhållanden åstadkomma en förskjutning i riktning mot större likställighet mellan den vid försvaret anställda personalen och övriga statstjänstemän. Han uttalade vidare att det torde få förutsättas, att det för disciplinens upprätthållande är nödvändigt att bibehålla särskilda disciplinstraff för de värnpliktiga. Vid utredningen bör således undersökas vilka möjligheter som kan finnas att utan men för försvarsmaktens effektivitet och utan eftersättande av andra angelägna intressen helt eller delvis slopa de särskilda disciplinstraffen, främst arreststraffen enbart för den fast anställda personalen.

I direktiven uttalades vidare bl. a. följande.

Utredningen synes dock icke böra begränsas till frågan om utformningen av strafflagstiftningen för den vid försvaret anställda personalen. 1948 års reform av den militära strafflagstiftningen innebar, som i det föregående antytts, beträffande disciplinstraffen en omläggning, som bl. a. syftade till att minska användningen av arreststraffet. Sedan den nya lagstiftningen nu har varit i kraft drygt tio år, synes det vara lämpligt att närmare undersöka verkningarna av denna omläggning. Enligt föreliggande uppgifter ådömes alltjämt ett förhållandevis stort antal arreststraff varje år, vilket bl. a. medför den olägenheten att många utbildningsdagar för värnpliktiga går till spillo. Det bör övervägas, om det går att ytterligare begränsa arreststraffets användande i fredstid, exempelvis genom att utvidga och effektivisera tillämpandet av disciplinbotsstraffet eller de former av tillrättavisning som nu står till buds. I den mån erfarenheterna av den nuvarande lagstiftningens tillämpning föranleder det bör även andra jämkningar av gällande regler föreslås.

Utskottet

I de likalydande motionerna I:831 och II:983 yrkas att riksdagen skall anhålla om utredning och förslag till ändrade straffbestämmelser inom försvaret så att, bland annat, bötesstraff i regel skall kunna användas i stället

för arreststraff. I motionen I:843 yrkas att riksdagen skall begära snara åtgärder för arreststraffets slopande.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t år 1961 har tillkallats sakkunniga för utredning av frågan rörande straff- och disciplinmedel mot krigsmän m. m. De sakkunniga bör enligt sina direktiv undersöka vilka möjligheter som kan finnas att helt eller delvis slopa de särskilda disciplinstraffen, främst arreststraffet, för den fast anställda personalen. Vidare skall de sakkunniga överväga om det beträffande värnpliktiga går att ytterligare begränsa arreststraffets användande i fredstid, exempelvis genom att utvidga och effektivisera tillämpandet av disciplinbotsstraffet eller de former av tillrättavisning som nu står till buds.

Utskottet har inhämtat att de sakkunniga kommer att slutföra sitt uppdrag inom en mycket nära framtid. Med hänsyn härtill är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna icke påkallad.

Utskottet hemställer,

att följande motioner, nämligen

1) I:831 och II:983 samt

2) I:843,

icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 maj 1970

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), Hjorth (s), Svanström (cp), Sörenson (fp)*, Lidgard (m) och fru Lilly Ohlsson (s);

från andra kammaren: fru Löfqvist (s), fröken Bergegren (s), herrar Jönsson i Malmö (s), Börjesson i Falköping (cp), Oskarson (m), Polstam (cp), Jadestig (s) och Hyltander (fp)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av herrar Hjorth (s), Svanström (cp), Börjesson i Falköping (cp) och Polstam (cp), vilka anfört följande.

Sedan ovannämnda sakkunniga — miltärstraffsakkunniga — tillkallades, har utvecklingen fortskridit, så att det nu framstår som mer eller mindre

uppenbart att varje anledning saknas att bibehålla arreststraffet för den fast anställda personalen inom försvaret. Med hänsyn främst till önskemålet om likställighet inför lagen kan det i princip inte heller godtagas att arreststraffet bibehålls för de värnpliktiga. Det finns därför anledning att i enlighet med yrkandet i motionen I:843 hos Kungl. Maj:t begära snara åtgärder för arreststraffets slopande. Med hänsyn till att, som angivits i utskottets yttrande, det upplysts att de sakkunniga kommer att slutföra sitt uppdrag inom en mycket nära framtid, har vi dock avstått från att framställa något yrkande i nämnda hänseenden.

Frågan är emellertid av väsentlig betydelse och vi vill understryka vikten av att dess lösning inte ytterligare fördröjs. Vi förutsätter att Kungl. Maj:t, sedan de sakkunniga presenterat sitt betänkande, skyndsamt framlägger förslag i ämnet och därvid beaktar ovan anförda synpunkter.